

Sanatoriul Maritim T.B.C. de Copii-1928
Comenduirea de Garnizoană

De la „Orfelinatul OLGA M. STURDZA” Mangalia la „Sanatoriul Maritim T.B.C. OLGA M. STURDZA” și la actualele „Asistență Socială”, „Comenduire de Garnizoană” etc.

de Emil-Corneliu Ninu

1. Primele orfelinate în România, în urma Marelui Război de Întregire a Neamului

Cunoscută ca „Mamă a Răniților”, Regina Maria a fost o prezență vie nu numai în spitalele pline de răniți veniți de pe câmpurile de luptă, dar și după încheierea „Marelui Război pentru Întregirea Neamului”.

Implicarea sa în luarea unor decizii cu uriaș impact politic, social și cultural, s-a concretizat, printre altele, în „Societatea pentru Îngrijirea Mormintelor” (1919) și în urgentarea înființării de orfelinate, în întreaga țară. (Grija pentru soarta orfanilor s-a evidențiat și mai târziu, în mod permanent, prin vizitele făcute în aceste instituții, una dintre ele desfășurându-se chiar în județul Constanța. Astfel, pe 28 septembrie 1928, însăși M.S. Regina Maria s-a deplasat la orfelinatul din Anadalchioi, astăzi cartier situat în partea de nord a Constanței.)

Un sprijin deosebit l-a primit din partea prietenei sale, **OLGA M. STURDZA** (n. 27.09.1884, Popești, jud. Iași-m. 10.07.1971, Varengeville-sur-Mer, Franța).

Aceasta era fiica principelui Alexandru Mavrocordat și a Luciei Cantacuzino-Pășcanu, așadar de veche stirpe domnească, statut triplat și de mariajul său cu nepotul domnitorului Mihail Sturdza, nimeni altul decât întemeietorul primei Academii (1835-1847), la Iași, căruia-i va purta și numele.

Sculptoriță, cu studii în Berlin, Dresda și Paris, ucenică a celebrului Rodin, contactat și de Brâncuși, era, prin fire și educație artistică o umanistă desăvârșită. Dintre lucrările sale, celebră este „Unirea Principatelor”, simbolizate prin cele patru

surori, provinciile istorice, revenite la Patria mamă, în 1918. Monumentul, donat municipalității ieșene în 1924, a fost plasat în fața Bibliotecii „M. Eminescu”, în 1927, în locul statuii de astăzi a poetului național, până în 1947, când a fost distrus și refăcut, în 1999, găsimu-și locul în fața „Facultății de Medicină” din Iași.

Disponând de o uriașă avere și întrezărind viitorul sumbru al consecințelor unui uriaș război asupra populației (360.728 copii orfani de război), la 16 septembrie 1916, în toiul evenimentelor defavorabile României, așa cum au fost dramaticele înfrângeri din Dobrogea (Turtucaia, Silistra, Dobrici), soldate cu zeci de mii de morți, dispăruți și răniți, în fruntea unui inimos comitet de doamne, întemeiază, în fosta școală de menaj „Principesa Maria”, primul orfelinat din țară pentru orfanii de război, „Regina Maria”, urmat, după numai câteva luni, de altele, la Piatra-Neamț și Roman.

Așa se face că acest „comitet de doamne” reușește, în anul următor, pe 30 decembrie 1917, să se constituie, legal, ca personalitate juridică, în „Societatea OCROTIREA ORFANILOR DE RĂZBOI”, al cărei președinte, până în 1934, a fost chiar Olga M. Sturdza.

Dacă scopul urmărit era chiar „ocrotirea orfanilor de război, fără deosebire de naționalitate, avându-se în vedere, mai întâi, orfanii de ambii părinți”, precizările ulterioare scot în evidență grija pentru urmașii celor căzuți fie pe câmpul de luptă, fie datorită bolilor și privațiunilor cauzate de o astfel de mare conflagrație: „Societatea acordă ocrotire tuturor orfanilor, fără deosebire de religie, fie că sunt ei legitimi, legitimați, recunoscuți sau naturali, ocrotirea încetând înainte de majorat, atunci când orfanul asistat este adoptat, când își regăsește părinții prin întoarcerea sau eliberarea lor, când se căsătorește sau când se constată că orfanul este în stare să-și câștige existența, dobândind pregătirea necesară într-o meserie sau profesie pe care o poate exercita”. (M. Iliev, citatul său extras din broșura „Pentru neam și țară”, f.a., 158).

În excelentul studiu al acestuia, „SOCIETATEA „OCROTIREA ORFANILOR DE RĂZBOI”. COMITETUL REGIONAL CHIȘINĂU (1918-1924)”, dedicat orfelinatelor de război, Mihail Iliev vine cu o mulțime de informații despre pierderile suferite de armata și populația română:

„Primul Război Mondial a cauzat României pierderi umane și materiale considerabile. La sfârșitul campaniei militare din anul 1916, țara a pierdut 500 000 de oameni, dintre care 100 000 de morți, 150 000 de răniți și 250 000 de ostași luați prizonieri. Din cauza tifosului exantematic, alte 300 000 de persoane și-au pierdut viața („Istoria românilor”, 2003, 435). Numai în bătălia de la Mărăști (11/24 iul. - 19 iul./1 aug. 1917) au căzut 1469 de militari români, 3052 de soldați fiind răniți („Istoria românilor”, 2003, 442). În timpul luptelor de la Mărășești (24 iul./5 aug. - 6/19 aug. 1917), 27.410 de militari și-au jertfit viața pentru apărarea României („Istoria românilor”, 2003, 446).” (Lucr. citată, pag. 183)

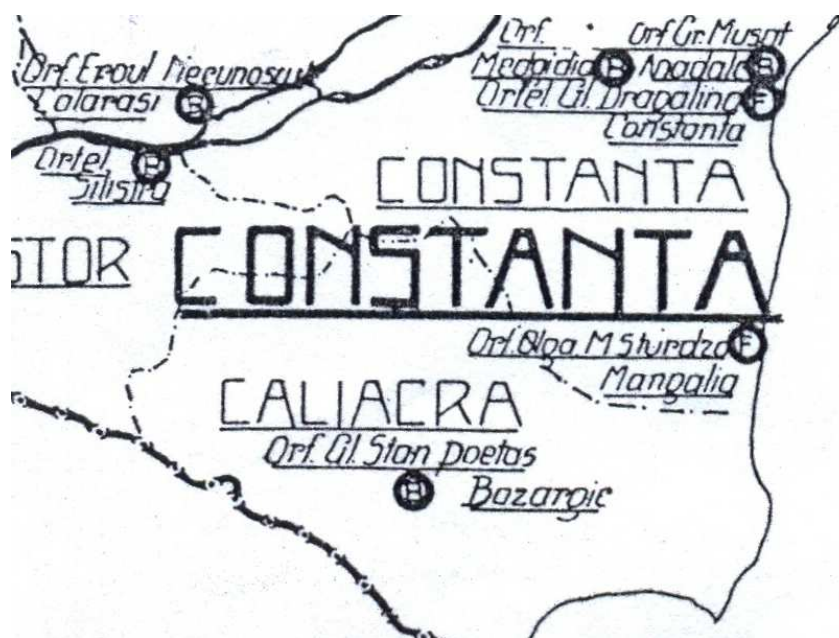

Interesante sunt, însă, informațiile despre răspândirea în teritoriu și organizarea unor astfel de instituții, **orfelinatele**, aflate sub patronajul direct al Reginei Maria.

Împărțirea lor în **nouă regionale** a fost forma de organizare ce viza impunerea principiului autodeterminării, prima fiind, firesc, cea de la Iași, în 1917. Ulterior, după pacea de la București, la 5 iunie 1918, a luat ființă regionala a doua, conducerea ei fiind în capitala țării, și cuprindea 16 județe din Muntenia și Dobrogea. Cea de-a treia, cu sediul la Craiova, grupa 5 județe, a patra era Chișinăul (25 iunie 1918), iar a cincea, Cernăuțiul (4 februarie 1919), urmată, la sfârșitul aceluiași an (13 decembrie 1919), de a șasea regională, cu sediul la Sibiu, incluzând județele din sudul Transilvaniei. A opta și a noua regională se vor înființa, pe 15 aprilie 1920 și 8 noiembrie, la Timișoara și, respectiv, Cluj.

Trebuie precizat faptul că, tot în 1920, la 12 februarie, regionala București s-a scindat în două, formând regionala a șaptea, cu sediul la Constanța, corespunzând celor patru județe constănțene și Cadrilaterului.

După cum se poate observa din harta alăturată, numele orfelinatelor din întreaga țară erau patronime ale unor personalități române remarcabile, fie ei reprezentanți ai Curții Regale (*Regina Maria, Regele Ferdinand, Principele Mihai, Principesa Elisabeta, Carol și Elena*) sau soții de voievozi (*Despina Doamna*), fie religioase (*Sf. Ecaterina, Nifon, Mitropolitul Miron Cristea*, Orfelinatul Catolic „*Sf. Andrei*”, Orfelinatul *Israelit*). Desigur, numele de Eroii ai neamului sunt cele mai numeroase (*Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu, Cuza-Vodă, Ecaterina Teodoroiu, Eroul Necunoscut, Gl*

Dragalina, Gl Stan Poetas, Gl Râșcanu, Gl Praporgescu, Gl Al. Brezoiu, Col. Băltărețu, Gl Mavrocordat, Eroii Prahovei, Lt Răduțu, Grănicerul Mușat), oameni de vază ai culturii, precum politicieni, scriitori, istorici, doctori (*Gr. Alexandrescu, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, Andrei Mureșanu, N. Gane, N. Iorga, Iuliu Maniu, Dr. Bruckner, N. Ghica*). Alte nume se referă la persoane remarcate prin actele lor politice sau de caritate, așa cum este *Olga M. Sturdza* (al cărei nume îl poartă chiar mai multe orfelinate din județele Iași, Fălțiceni, Constanța), *Maria Nicolau, Iulia Antonescu*, sau la toponime ori locuitori zonali (*Dragoslavele, Orfelinatul Moșilor*).

În afara celor 95 de orfelinate (unul fiind de reeducare, în dealul Copoului-Iași), existente în 1924, funcționau 3 sanatorii și 4 spitale (specializate pe afecțiuni oftalmologice, TBC osos sau pulmonar, cum a fost preventoriul *Șanțuri*, de lângă Brașov. Aici, găsiseră adăpost cei „10.316 de orfani (5.934 de băieți, 3.017 fete, iar alți 1.365 erau întreținuți în diferite școli” (M. Iliev, lucr. citată, cf. „Pentru neam și țară”, f.a., 165)

Organizarea acestora consta într-un **consiliu central, un președinte general, nouă comitete regionale**, precum și **73 de comitete** ale filialelor.

După cum arăta jurnalista Mariana Iancu, într-un interesan articol, „Ce soartă au avut orfanii de război”, apărut în ziarul „Ziua de Cosntanța” (23 octombrie 2016), măsurile luate de statul român, „pentru ajutorarea victimelor Primului Război Mondial, în 14 septembrie 1919 a fost emis Decretul-Lege nr. 4017 privitor la pensiile celor care au luat parte la „Războiul pentru întregirea neamului”, care stabilea cine sunt beneficiarii, care este cuantumul pensiilor și ajutoarelor lor și care sunt formalitățile de îndeplinit pentru a putea beneficia de ele. Conform legii pentru înființarea Oficiului Național al Invalizilor, Orfanilor și Văduvelor de Război din 2 septembrie 1920, promulgată prin Decretul nr. 3529 din 24 august 1920 și a Regulamentului de aplicare, au fost deschise în fiecare județ oficii județene ale invalizilor, orfanilor și văduvelor de război. Pentru a asigura veniturile necesare îndeplinirii îndatoririlor reglementate prin lege s-a constituit un „Fond de asistență I.O.V”, alimentat din taxele de timbru de asistență, înființat prin art. 39 al Legii pentru organizarea ministerului muncii și ocrotirilor sociale, din subvenții anuale stabilite de Consiliul de miniștri și din donații. Oficiile județene I.O.V.R. aveau atribuții de a culege date referitoare la situația invalizilor, orfanilor și văduvelor de război din județ, de a comunica datele către Oficiul național, de a primi cererile și reclamațiile invalizilor, orfanilor și văduvelor de război, de a le apăra interesele și drepturile. Conform art. 3 al legii din 1920, „se pot considera ca invalizi, orfani și văduve de război, intrând în protecția Oficiului Național, toate persoanele care au devenit invalizi, orfani sau văduve, din cauza evenimentelor de război, sau în legătură cu războiul”.

Dar dificultățile de tot felul, mai ales de ordin financiar, nu lipseau, ceea ce a determinat-o pe o militantă foarte activă, președinta regionalei București, prințesa Alexandrina Cantacuzino, s-o critice dur, pe Olga M. Sturdza, imputându-i „proasta gestionare a resurselor Societății și favoritismul”. (M. Iliev, idem, citând una din sursele bibliografice parcurse, „Discursul”, 1922)

Nu se poate să nu revenim asupra finalității acestui necesar și uriaș demers național, așa cum reiese ea dintr-un raport al consiliului central, precizând, totodată, faptul că cei mai dotați copii erau îndrumați spre școlile superioare:

„... În instrucțiunea practică a băieților, predomină cultura pământului și meseriile; în instrucțiunea practică a fetelor, o parte principală o ocupă menajul și îndeletnicirile casnice, utile vieții de familie.” (M. Iliev, ibidem)

Odată cu înaintarea în vârstă, la majorat, tinerii erau ajutați să se integreze în societate. Așa se face că, în 1934, după 18 ani de la înființarea primului orfelinat, imobilele Societății „Ocrotirea Orfanilor de Război” sunt transferate către Epitropia Institutelor Școlare „Gheorghe Mârzescu”, asociația autodizolvându-se.

2. Un orfelinat „Olga M. Sturdza”, la Mangalia

Preocuparea statului pentru soarta copiilor orfani de război a luat forme instituționalizate, după cum am arătat în partea de început a acestui material, fiind concertizată prin constituirea legală, în 30 decembrie 1917, a „Societății OCROTIREA ORFANILOR DE RĂZBOI”, datorită eforturilor celor două doamne, Regina Maria și Olga M. Sturdza. Dacă prima era numită, la vremea respectivă „Mama răniților”, am putea spune că cea de-a doua ar putea fi și ea supranumită „Mama orfanilor de război”.

Iată că și în județul Constanța, primarul acestei reședințe de județ, Grigore M. Grigoriu a răspândit o „Publicațiune”, tipărită pe 16 februarie 1919, cu următorul conținut, care stipula clar preocuparea pentru primirea și îngrijirea copiilor rămași fără părinți, în cadrul așezămintelor înființate ad-hoc:

„Toate persoanele cari au în îngrijirea lor copii orfani de pe urma și din cauza războiului sunt invitați a se prezenta cu copiii la orfelinatul respectiv, la d-nul dr. Bârzănescu, președintele orfelinatului, care este instalat în imobilul din strada Ștefan cel Mare, nr. 98, lăsând copiii în îngrijirea aceluși orfelinat“. (A se vedea art. „Ce soartă au avut orfanii din Primul Război Mondial”, semnat de Mariana Iancu, în ziarul „Constanța”, 23 iulie 2016.)

Aurelia Lăpușan, într-un studiu intitulat „Vin americanii? Au fost aici mereu”, apărut în „Ziua de Constanța, (13 iunie 2017), face unele precizări în legătură cu membrele Comitetului „Societății Ocrotirea Orfanilor de război”, acesta fiind compus din nume cunoscute în protipendada acelor vremuri: Sally Weisbuch-președintă, și, ca membre, Hermina Gheorghiu, Maria Aldea, Bertha Companeitz, Eugenia Dragon, Ema Iamandi, Sofia Edelstein, cărora li s-au adăugat L. Lascaridi, G. Dimitriu și N. Rigani. Ele au desfășurat o amplă activitate cu cei 110 de copii, câți se aflau, inițial, în august 1919, în Orfelinatul „Grănicerul Mușat” din Anadolchioi, căruia chiar primarul M. Coiciu i-a lăsat o mare parte din averea sa.

În urma înființării celei de-a VII-a Regionale a „Societății OCROTIREA ORFANILOR DE RĂZBOI”, la Constanța, în aprilie 1919, desprinsă din cea centrală, cu sediul la București, în anul următor, începând cu 31 mai 1920, ia naștere și la Mangalia un orfelinat, într-un local aparținând societății. Ea avea să poarte numele fondatoarei acesteia, OLGA M. STURDZA.

Edilul șef al comunei urbane era primarul Ion Baboianu, care, în cei doi ani de mandat (1919-1920), s-a trezit în fața unor probleme dificile, precum găsirea unui spațiu provizoriu corespunzător și acordarea celor 30 ha (dintre care 25 ha de către Consiliul Agricol din Constanța), la care avea dreptul proaspăta instituție.

Așa cum arătam mai înainte, până în 1924, când se construiește noul lăcaș, orfelinatul va funcționa într-o clădire închiriată tot de la SOOR, probabil cea din „Piața Regală” (denumită, ulterior, după evenimentul exhumării osemintelor Eroilor din plasa Mangalia, la 22 august 1926 sau, un an mai târziu, după ridicarea „Monumentului Eroilor Dobrogeni”). Din această piață, pleca scurta stradă „Victoria” spre scările ce coborau pe dig, pe lângă vechiul sediu al Primăriei, din stânga acestora, imobilul acesteia existând încă de pe vremea Imperiului Otoman.

Un alt mare eveniment pentru mangalieni, așa cum reiese din presa vremii, l-a constituit punerea pietrei de temelie a viitorului orfelinat, la 21 octombrie 1923. Terenul i-a aparținut, cândva, celui de-al doilea primar al Mangaliei de după Războiul de Independență, primul astfel de funcționar al staului, de origine turcă, FERHAT EMIN-BEY (1879), după cum afirmă unul dintre puținii cunoscători ai istoriei mangaliene, Semși B. Ali Lufan.

Acest moment deosebit, în viața orașului, a ocazionat strângerea laolaltă a unor numeroase somități locale, județene sau din capitală, cu funcții importante, de ordin politic sau administrativ: „prefectul N. Negulescu, George Georgescu, președintele Camerei de Comerț, Nicolae Chirescu, secretarul *Societății invalizilor din război*. De la București au sosit generalul Popeșteanu, din partea *Societății I.O.V.* (N.n.: *I.O.V.R.* era sigla pentru „Invalizi, Orfani și Văduve de Război”), arhimandritul Galaction Gorun. De la București au sosit generalul Popeșteanu, din partea *Societății I.O.V.*, arhimandritul Galaction Gorun. Numele celor prezenți la solemnitatea sfințirii a fost trecut în actul care s-a îngropat în zidul clădirii. Cei prezenți au făcut donații personale pentru ajutarea societății și terminarea lucrării. Din partea județului, prefectul a oferit 10.000 de lei. Artizanii acestui așezământ sunt soții G.L. Dimitriu din Constanța, el magistrat și consilier la Curtea de Apel, prezidentul regionalei *I.O.V.*, ea, Maria G.L. Dimitriu Castano, primul redactor-șef al „Ziarului nostru.” (Auerlia Lăpușan, art. „Împlinește ceea ce conștiința îți poruncește”, în „Ziarul de Constanța”, 8 martie 2016”)

Printre cei care au făcut donații substanțiale, s-au aflat și funcționari locali, precum primarul Nicolae Roșculeț (1923-1925) și ajutorul de primar Omer Omer, exemplul fiind urmat de numeroșii comercianți ai orașului, după cum precizează Aurelia și Ștefan Lăpușan, în excelenta lor monografie „Mangalia în paginile vremii” (editura „Dobrogea”, Constanța, pag. 67) Ceilalți **primari mangalieni**, care au ajutat, pe măsura posibilităților lor, în toată perioada existenței, orfelinatul „Olga M. Sturdza” (1920-1934) au fost Vasile Stegaru (1921-1922), Dumitru Ionașcu (1922-1923), Leonida Popescu (1926-1930), Vasile Stegaru (1931-1933), Nicolae Roșculeț (1934-1937).

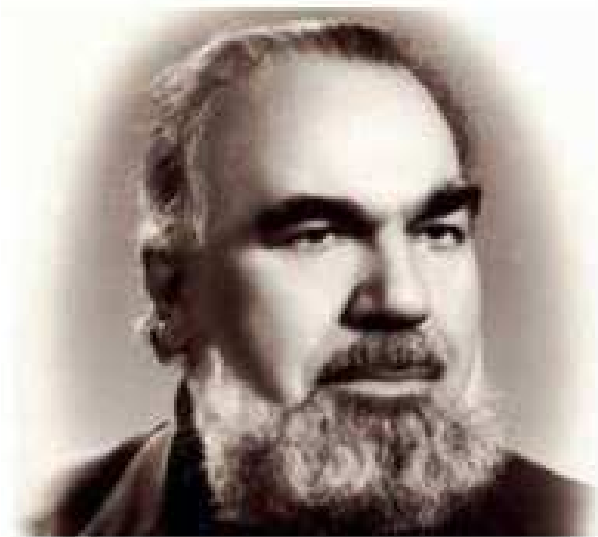
Un alt ziar, „Marea Neagră”, consemna, imediat a doua zi după eveniment, în numărul său din 23 octombrie 1923, numirea învățătoarei Adelei Chiorpec (probabil fiica adoptivă a preotului paroh Gheorghe Chiorpec și a soției sale, Maria, născută Cireș), în funcția de director al orfelinatului și, apoi, după 1 noiembrie 1927, al „Sanatoriului Maritim T.B.C. *OLGA M. STURDZA*”, până la preluarea acestuia de către renumitul medic OCTAVIAN ABAGERIU, în anul imediat următor.

În anul următor, 1924, se inaugurează noul local al așezământului pentru orfani, aparținând „Societății OCROTIREA ORFANILOR DE RĂZBOI”, datorat, desigur, străduințelor și priceperii a doi oameni deosebiți din Constanța, magistratul G. L. Dimitriu, președintele *I.O.V.*, și Maria G.

L. Dimitriu-Castano, sufletul mișcării feministe constănțene, redactor-șef al publicației „Ziarul nostru”. (Șt. și A. Lăpușan, lucr. cit., pag.67)

Frecvent, **preoții** care s-au perindat pe la cele două biserici creștine ortodoxe (fără a mai socoti „Biserica Grecească”, din capătul falezei nordice, fostă Bulevard „Regina Maria”, în care slujea părintele Iani), le-au ținut slujbe copiilor internați, căci educația religioasă, alături de cea patriotică, constituiau reperele de bază în creșterea micilor azilanți .

Prima biserică, cea veche, a fost improvizată („poate o fostă geamie”, mărturisește Gala Galaction), pe actuala stradă „Va-sile Pârvan” (cândva „Pătrașcu-Vodă”, în perioada interbelică). Dar aceasta a devenit repede, la început de secol al XX-lea, impropie.

„Românii au în Mangalia o biserică veche și cam ascunsă în pământ, dar nu se mai potrivește cu numărul și cu obrazul enorașilor de azi. Bună în zilele de smerenie, bisericuța aceasta (poate o fostă geamie) trebuie să aibă o moștenitoare, în biserică spațioasă și înaltă, așezată pe platoul care domină Mangalia” - mărturie a cunoscutul prozator Gala Galaction, unul din excelenții traducători interbelici ai „Bibliei”. (Să

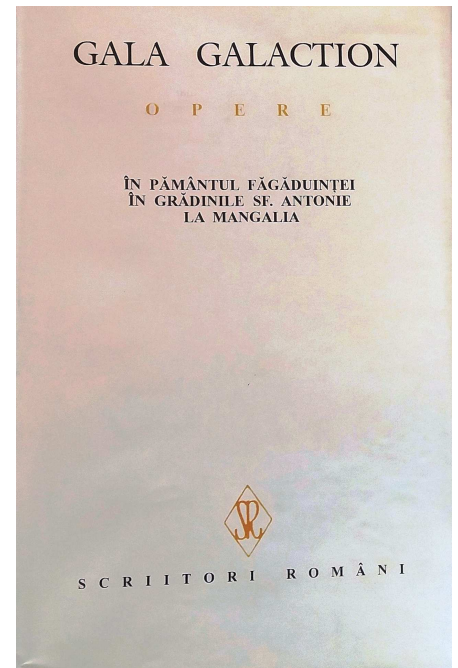
nu uităm că, în ultimul său periplu prin Dobrogea, în vara anului 1914, pe 28 iunie, imediat după primirea țarului și a familiei sale la Constanța, vizitând orașul Mangalia, cu suita sa, Carol I, la cererea credincioșilor din localitate, a oferit o sumă de bani, pentru înălțarea actualei biserici centenare, „Sf. Gheorghe”!)

Condițiile de oficiere aici a slujbelor religioase fiind foarte vitrege, vom înțelege numărul mare de preoți ce s-au perindat pe la această parohie, până la inaugurarea celei noi, sfințită pe 29 iunie 1929, de către episcopul Constanței, Gherontie Nicolae, ceea ce a atras și încurajările aceluiși Gala Galaction, îndrăgostit de această comună urbană, căreia i-a dedicat două cicluri de memorialistică de călătorie, intitulate „La Mangalia”, respectiv „În vara anului 1922 și mai târziu” și „În vara anului 1924”, cărora le va adăuga două lucrări jurnalistice, „Din recolta verilor apuse” (revista „Lumea”, 29.04.1925) și „De Anul Nou creștin, lui Tewik, la Mangalia” (ziarul „Dimineața”, 18.04.1926).

Astfel, în tableta nr. 22, „Terminați biserică!”, a seriei sale de 25 de scrieri incluse în volumul amintit, încrezător, el îi adresa, în vara anului 1924, acest îndemn frățesc preotului ardelean Răduleț, „preot nou și încă un preot distins, un teolog de peste Carpați, om în floarea vârstei și plin de inițiativă”. (Din păcate, menționarea acestui prea-cucernic slujitor al lui Dumnezeu a scăpat și din monografia „Ferestre În pridvor. Istoricul bisericii SFÂNTUL MARE MUCENIC GHEORGHE din Mangalia”, având ca autori preotul protoiereu Vasile Cârlan și Ionuț Druche, apărută fiind în Editura „Arhiepiscopiei Tomisului”, Constanța, 2014).

Interesant este faptul că îndrăgostitul de mare, Gala Galaction, lega finalizarea viitoareii catedrale de începerea lucrărilor la portul militar Mangalia, precum și la clădirile sanatoriilor de vară, proiectate de „patronii coloniilor școlare”. (Gala Galaction, „Opere”, vol. 3, „În Pământul Făgăduinței. În grădinile Sf. Antonie. La Mangalia”, colecția „Scriitor români”, Ediție îngrijită, note și comentarii de Teodor Vărgolici, editura „Minerva”, București, 1997, cap. „În vara anului 1924”, pag. 284). Tot din această scriere, aflăm că, în această perioadă, „un preot din vecinătate, delegat de autoritățile în drept, venea și îndeplinea, când putea și cum putea, serviciile religioase obștești și particulare. Dar enoriașii nu simțeau prea mult această lipsă, fiindcă, în cazuri grave și grabnice aveau aci pe preotul grecesc.”

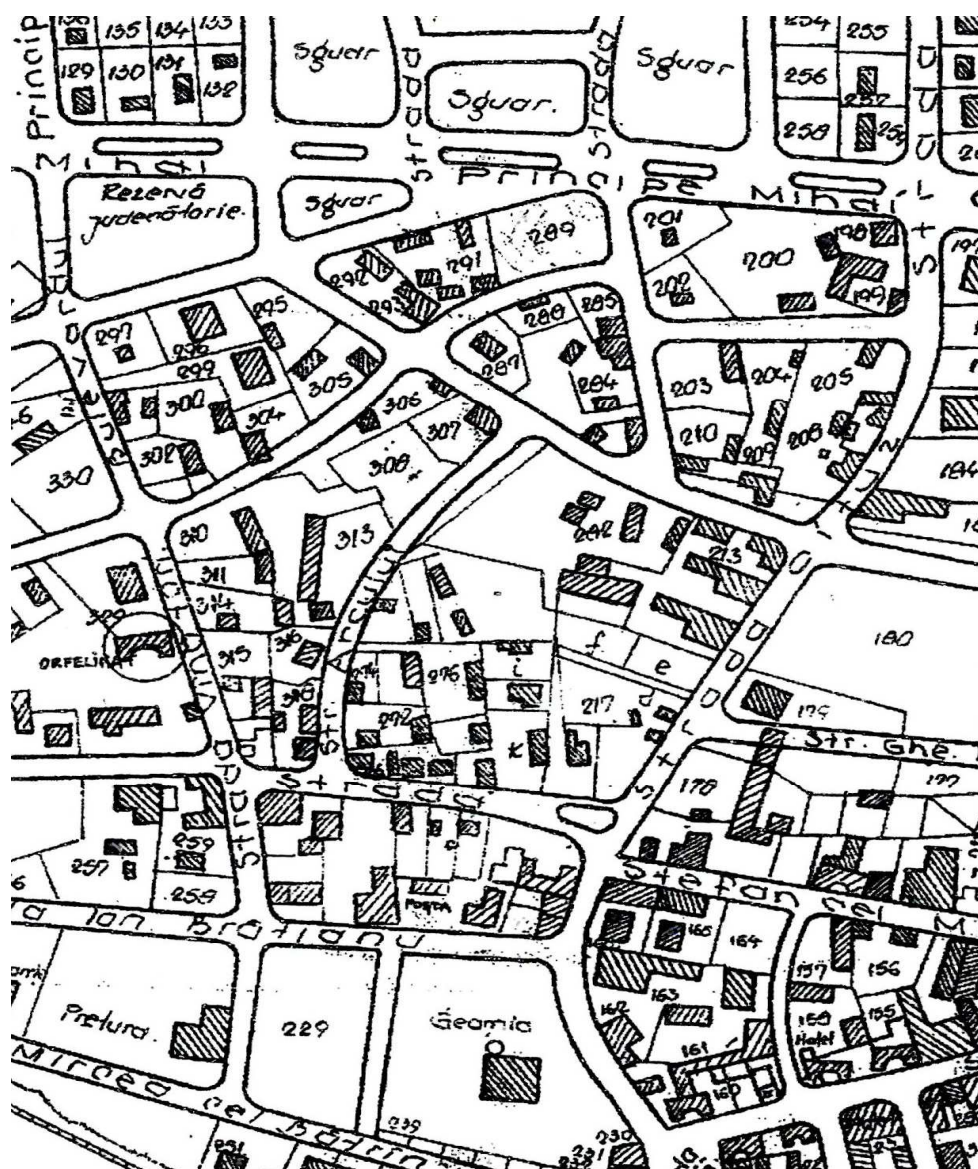
Iată de ce trebuie să pomenim și numele preoților perindați pe la Orfelinatul OLGA M. STURDZA: preotul NICOLAE PUFULESCU (1 februarie 1920-1 iunie 1920), preotul GHEORGHE DOBRESCU (1 iunie 1920-1 februarie 1921), ieromonahil EPIFANIE CRĂCIUN (1 februarie 1921-1 august 1922), preotul paroh GHEORGHE CHIORPEC (1 ianuarie 1925-1938, ca preot paroh și, ulterior, până în 1953, ca preot secundar, dublat, între 1933-1934, de diaconul și, apoi, preotul GHEORGHE CĂCIULĂ, transferat, ca preot paroh la 2 Mai, începând cu 1934).

3. Unde, oare, s-a aflat „Orfelinatul OLGA M. STURDZA”?

Evazivi, în ceea ce privește fixarea locației acestei instituții, mulți dintre cercetătorii preocupați de istoria Mangaliei fie că nu au fost locuitori ai orașului, fie că au rămas cu o confuzie, explicabilă prin neglijarea unui amănunt semnificativ, respectiv **desființarea orfelinatului și transformarea acestuia, la 1 noiembrie 1938, în „SANATORIUL MARITIM PENTRU BOLNAVII DE TUBERCULOZĂ CHIRURGICALĂ”,** în care erau primiți pacienți din întreaga țară. Desigur că a contribuit la această imprecizie și faptul că, după 1952, populația orașului a cunoscut un regim deosebit de sever în ceea ce privește libertatea de mișcare, datorat mutării aici a flotei militare. Acum, într-o criză de spații de locuit pentru cadrele militare venite la noile și multele unități militare, cu politrucii sovietici, câțiva locuitori cu situație materială deosebită au fost obligați să-și cedeze casele și vilele, fiind „strămutați” în alte orașe de pe întinsul patriei, cu domiciliu forțat. Nu erau permise fotografierea, iar găzduirea rudelor apropiate nu putea fi mai mult de 48 de ore, cu înregistrarea lor la sediul de miliție. Ca urmare a acestui regim dur de frontieră, fuseseră scoase din librărie și chioșcuri de difuzare a presei chiar și ilustratele sau cărțile poștale cu imagini din Mangalia etc.

Privind cu atenție hărțile orașului din perioada interbelică, respectiv, „Planul de sistematizare a orașului Mangalia. Întocmit, ridicat și parcelat de ing. hot. Dimitrievidi Ioan. Aprobabil de Consiliul Tehnic Superior, jurnal 139 din 12 mai 1925. Sancționat prin înalt decret 2101 din 23 iunie 1925. Monitor Oficial din 3 mai 1925. Scara 1: 2500”, putem identifica locația orfelinatului, la poziția 320, pe strada „Vînători” (vechea grafie!), la intersecția cu str. „Mihail Kogălniceanu”, paralelă cu Bulevardul „Ferdinand” (la sud) și Aleea „Arcului” (la nord).

Astăzi, datorită construirii unor noi cvartale, pe strada „Ștefan cel Mare”, care au rupt în două strada „Vânători”, jumătatea dinspre vest a acesteia se numește strada „Delfinului”, nemaiaivând nicio legătură cu vechea ei semnificație, „Vânători”.

După cum am arătat într-o comunicare ocazionată de sărbătorirea centenarului participării României la Primul Război Mondial, ținută pe 24.10.2016, în cadrul „Caravanei Eroilor”, despre „Numele de Eroi și reflectarea lor în nomenclatorul străzilor din Mangalia”, selectarea toponimelor urbanistice nu a fost întâmplătoare la vremea aceea, existând un curent de promovare a meritelor armatei române, manifestat, firesc, chiar în cadrul Primăriei, ce

parcurgea etapele unor noi reforme administrative. Așa se face că, pe lângă numele aparținând Casei Regale, s-au impus și cele ale unor Eroi, fie cunoscuți din manualele de istorie, fie ale celor care, prin jertfa lor, au înfăptuit Marea Unire a Neamului Românesc, Eroi naționali, dobrogeni sau locali.

Un însemn heraldic frecvent, desprins din revista „România Eroică” (nr. din august 1926), publicația „Societății pentru Îngrijirea Mormintelor”, a fost cel care conținea imaginea lui MIHAI VITEAZUL, având, în spatele său, un arcaș de-al său, VÂNĂTORUL, de care au amintit cronicari și scriitori români, precum Costache Negruzzi („Cetatea Neamțului”) sau Ion Creangă („Amintiri din copilărie”, satul Vânători cu care se învecina Humuleștiul), iar, înaintea sa, la dreapta, silueta unui ostaș din Primul Război Mondial, probabil unul dintre componenții celebrului „Regimentul 9 Vânători”, din care a făcut parte chiar fiul marelui istoric și politician Nicolae Iorga, deținător al unei reședințe de vară chiar la Mangalia.

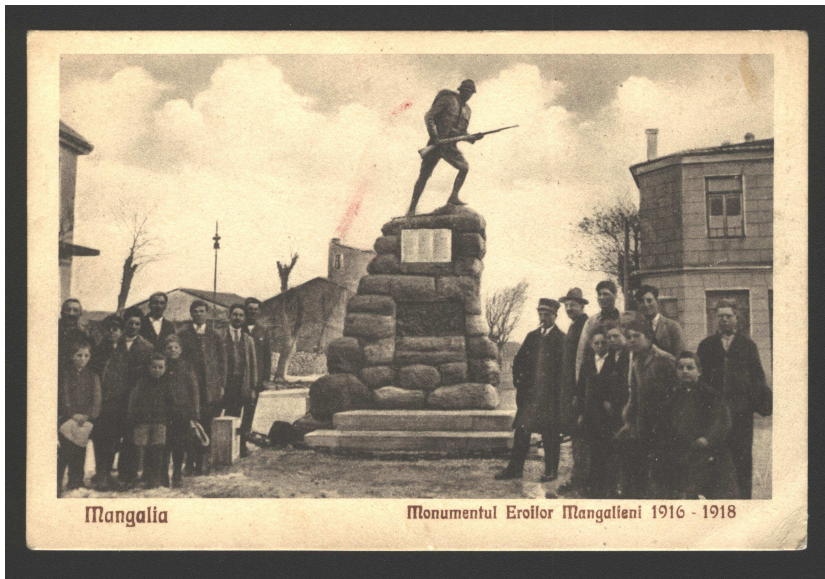

Că acest nume de stradă nu a fost ales întâmplător de către primăria Mangalia, așa cum nici numele satului Vânători, de astăzi, din componența comunei Pecineaga, după reforma administrativă din 1925 (prin care se schimbă denumirile turco-tătare cu cele românești), aplicată din 1930, cu unele necesare corecturi, ne-o dovedesc următoarele argumente:

1. -asocierea numelui de stradă („VÂNĂTORI”) cu cel al aleii „ARCULUI”, simbolul uneia dintre armatele domnitorului MIHAI VITEAZUL, care a realizat, pentru prima dată, MAREA UNIRE, din 1600;

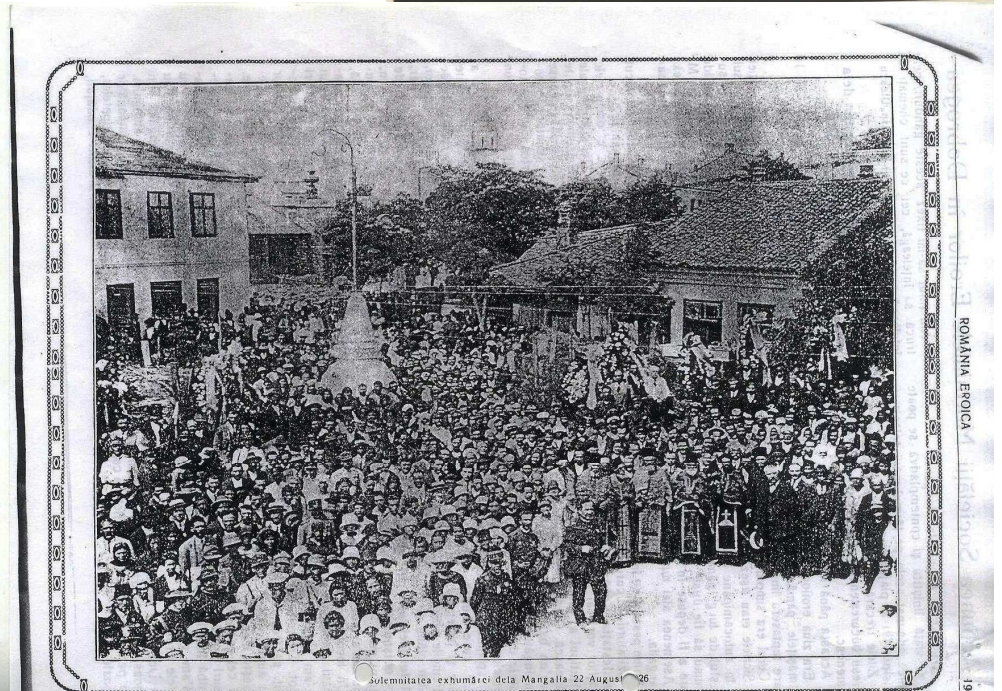
2. - numele uneia dintre societățile existente în oraș, alături de cea a „Văduvelor de Război”, a fost „**Societatea Demobilizaților de Război GENERAL GH. RASOVICEANU**”, nimeni altul decât gorjeanul conducător al celebrului „**Regiment 9 VÂNĂTORI**”. Numele acestei asociații se află înscris pe placa din stânga a „**MONUMENTULUI EROILOR DOBROENI**”, inaugurat pe 22 august 1927, după cum preciza autorul rîndurilor de față, într-o micromonografie, edificiu cunoscut și sub numele de „**MONUMENTUL EROILOR MANGALIENI**”, așa cum era el menționat pe cărțile poștale ale vremii.

Așadar, nu putem fi de acord cu opinia unuia dintre autorii de articole și cărți cu monografii ale orașului, care au afirmat că numele străzii vine de la cel al satului VÂNĂTORI, localitate pendinte de comuna Pecineaga (fostă Ghelîngic), aflată în apropiere de Mangalia, pe drumul spre Constanța. Cu atât mai mult cu cât numele musulman al satului, ASCILAR, a făcut loc actualului nume, VÂNĂTORI, abia după o nouă reformă administrativă, cea din 1930. Or numele străzii se afla deja pe harta cu străzile și imobilele Mangaliei, încă din 1926, când avusese loc reforma administrativă precedentă.

Exhumarea osemintelor Eroilor din plasa Mangaliei și reînhumarea lor, la 22 august 1926, în „Cimitirul Militar Internațional MIRCEA-VODĂ” din localitatea Mircea-Vodă Gară, a fost un eveniment deosebit în viața locuitorilor din satele, comunele și orașele vechii plase, având o participare masivă, cu atât mai mult cu cât Mangalia se afla în plin sezon estival.

Iată un extras din articolul lui Leontin Iliescu, ce evidențiază marele moment, de o importanță deosebită pentru dobrogeni, care evidențiază grija și prețuirea de care se bucurau Eroii căzuți în Marele Război pentru Întregirea Neamului:

Solemnitatea exhumării dela Mangalia 22 August 1926

„Solemnitatea exhumării eroilor dela Mangalia 26 August 1926”

„Lucrările de exhumare au început la 10 August 1926.

S'a lucrat cu echipe militare din Reg. 2 Grăniceri și 40 Inf., având și concursul (sic!) populației, comunelor din întreaga Plasă Mangalia, sub conducerea autorităților comunale și sub supravegherea și directivele d-lui Hristu Melide, Pretorul Plasei, și a Locot. Copaciu N. din M.R., delegatul Societății Mormintele Eroilor, exhumându-se peste 1700 eroi de toate naționalitățile.

Solemnitatea ridicării acestor eroi, s'a făcut la Mangalia în ziua de 22 August 1926.

În zorii zilei de 22 August a.c. osemintele a peste 1700 eroi așezate în lăzi și cutii goale se depun în 14 autocamioane frumos ornate cu flori și verdeță și peste 40 de coroane depuse din partea d-lor Sever Movilă senator, Pretoratul plășei (sic!) Mangalia și din partea multor aautorități și persoane de bine aflate pentru sezon în Mangalia.

S'a slujit la biserica din localitate unde a avut loc adunarea generală publică în frunte cu domnii Sever Movilă senator, Hristu Melide pretorul plășei, Licseanu primarul Mangaliei, Anton Panait notar Sarighiol, Mitache notar, plutonier major Grigore Matei șeful secției de jandarmi Mangalia, Popa Vasile, Ratea Ion, Stancu Ion, Plutonieri șefi de posturi de jandarmi, Dinu Vizureanu, Constantin Fântână, Ion Motoc, Gh. Ghehart proprietarii autocamioanelor care convinși de însemnătatea acestui act național s'fidează câștigul arginților sunători și pun la dispoziție în mod gratuit autocamioanele proprietate, pentru transportarea acestor moaște sfinte dela (sic!) Mangalia, prin Movila Techirghiol, și la Constanța pentru ambarcare.

Au mai luat parte orfanii de război ai marinarilor, elevii și elevele în frunte cu profesoarele și profesorii școalelor locale, pensionarele orfelinatului de război din Mangalia cu profesorii și conducătorii lor, domnul Nicolau, dirigintele oficiului P. T. T. Mangalia, toți proprietarii și notarii comunelor plășii Mangalia.

De aci se formează un frumos și impunător cortegiu pornind la ora 10 în sunetul clopotelor, în frunte cu clerul îmbrăcat în sfintele odăjdii, sfintele prapore și crucea cea mare străbătând străzile orașului până în piața principală, unde osemintele eroilor așteptau așezate în cele patrusprezece autocamioane învelite în flori și coroane, care impresionau puternic prin măreția jerfei ce înfățișau.

Aci mai erau de față domnii: general Ioan Manolescu cu directorul Societății Mormintele Eroilor, Ionescu Brăila director în Ministerul de Domenii, Profesor Motaș, Comandor Georgescu, Brezeanu Turturică, Călinescu, Colonel Sima Petre Comandantul reg. 2 Grăniceri, Blaciu, D-nele Terică, Iliescu, Marin Jercea cu familiile cum și un public foarte numeros.

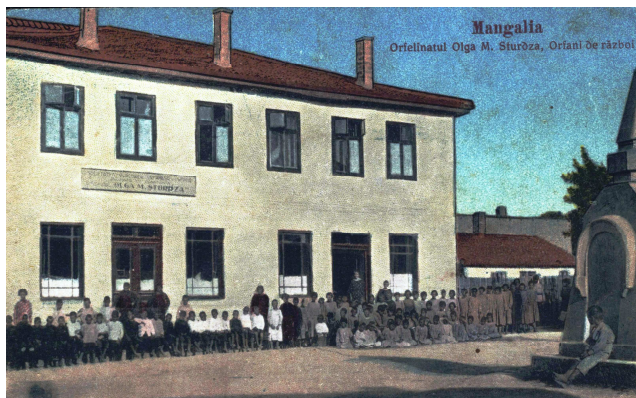
După terminarea serviciului religios oficiat de un sobor de preoți din întreaga plasă Mangalia au ținut înălțătoare cuvântări domnii: Preotul Gheorgec (N.n.: Gheorghe Chiorpec, parohul bisericii vechi, actuala biserică, „Sf. Gheorghe”, fiind în construcție și inaugurată, mai târziu, în 1929), Atipul Djemii Reschid (n.n.: *atip* sau *hatip*, în lb. turcă, însemnând orator, desemna persoana care conducea slujba religioasă. A se observa scrierea numelui *Rașid* cu grafie germană, *Reschid*), preoți Musulmani, Daciu învățător la Caraomer și Locot. Copaciu din partea armatei și Societății Mormintele Eroilor.

Cu lacrimi în ochi au luat parte întreaga asistență și poporul din împrejurimi manifestându-și recunoștința pentru marea jertfă a eroilor a căror memorie este cinstită cu toată pietatea cuvenită.

Cu acest prilej s'a remarcat înaltul și însuflețitul sprijin ce se dă încontinuu și în mod neprecupețit de către domnii Sever Movilă Senator și Hristu Melide pretorul plășei Mangalia,

atențiune și sprijin care rar se găsește în acest fel și care ne îndreptățesc a-i caracteriza buni sprijinitori și colaboratori spre înălțarea cultului eroilor noștri.”

Comparând această ilustrație, din revista „România Eroică” (august 1926) cu cea a unei cărți poștale, curențe în epocă, rezultă că imaginea copiilor și a însoțitoarelor, aflați cu toții în fața „Orfelinului OLGA M. STURDZA”, precede evenimentul din 22 august 1926, al „Exhumării osemintelor Eroilor din plasa Mangalia”, el datând din perioada în care lăcașul funcționa într-un imobil închiriat, ce va deveni, ulterior, restaurantul proprietate a lui Delureanu, existent în alte ilustrații ale perioadei interbelice. Că este așa, ne-o demonstrează existența unui alt mic monument, pe care se odihnește un băiat, edificiu plasat chiar în „Piața Regală”, devenită, cum precizam anterior, „Piața Eroilor”, după înlocuirea lui, mai târziu cu un an, tot pe 22 august, dar 1927, cu celebrul „Monument al Eroilor Dobrogeni” sau „Monument al Eroilor Mangalieni”, astfel cunoscut la vremea respectivă, prin intermediul ilustratelor. Ca atare, precizarea, pe cartea poștală originală, a numelui „Maria Dimitriu” și a anului „1925”, precizare făcută în articolul Aureliei Lăpușan, în „Ziarul de Constanța” (8 martie 2016), în care, de „Ziua Femeii”, pentru a evidenția meritul unei personalități constănțene, inițiatoare a mișcării feministe constănțene, MARIA G. L. DIMITRIU CASTANO, este inadecvată, deoarece, în 1925, deja fusese construit noul local al „Orfelinului OLGA M. STURDZA”, pe strada Vânători. Iată în ce măsură confruntarea a două ilustrații de epocă (din revista „România Eroică” și cartea poștală ilustrată) ne poate ajuta la darea unui răspuns just, în ceea ce privește cele două locații ale așezământului ce găzduia orfanii de după Primul Război Mondial: cea veche, în localul Societății OCTORIREA ORFANILOR DE RĂZBOI, din „Piața Regală”, în perioada mai 1920-1924, și cea nouă, din str. *Vânători*, între 1924 și 1934, când acesta se desființează, trecând, ca sanatoriu, în subordinea Ministerului Sănătății.

Edificatoare sunt cele două variante ale cărții poștale, cea originală, pusă la dispoziția noastră de către dl Dumitru Isac, autorul unei monografii, „Mangalia”, în curs de apariție, încă din 2011, și cea prelucrată („Ziua de Constanța”, 8 mai 1926).

Trebuie făcută o remarcă specială, și anume aceea că statul impusese deja o taxă specială cinematografelor, în sprijinul orfelinelor. Ne-o precizează aceasta o notiță apărută în „Monitorul Primăriei Municipiului Timișoara”, din 29 noiembrie 2006, intitulată „Istoria cinematografului în Timișoara”, conform căreia „veniturile cinematografelor comunale erau destinate orfelinelor, azilelor de bătrâni și pentru fondul săracilor orașului.” (http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul_Primariei_Timisoara/17-Istoria_ora%C5%9Fului_t%C4%83u/1926-Istoria_cinematografului_%C3%AEn_Timi%C5%9Foara.html)

4. Din activitatea Orfelinatului „Olga M. Sturdza”

Din fondul de manuscrise oferite de către Dumitru Isac, autorul unor cunoscute lucrări despre Mangalia, se poate face o părere cât de cât apropiată realității, vizând activitatea atât de vastă a unei asemenea instituții.

În acest sens, extrasele acestuia, de pe dările de seamă ale comitetului de conducere, sunt edificatoare. Numărul paginilor variază de la an la an: -1923, 6 pagini; -1924, 6 pagini; -1925, 2 pagini; -1926, 10 pagini; -1927, 8 pagini; -1928, 8 pagini; -1929, 12 pagini; -1930, 8 pagini; -1931, 10 pagini.

Pentru anul 1923, sunt consemnate o mulțime de precizări, care de care mai importante.

Se știe că data înființării „Regiunii Constanța a Societății Ocrotirea Orfanilor de Război” a fost aprilie 1919, când fuseseră recenzați, la nivel național, 13.937 orfani, băieți și fete.

Din cele 73 de orfelinate existente în țară, în 1923, în întreaga „Regiune Constanța”, funcționau **7 orfelinate**, cu **745 orfani** asistați, dintre care **465 băieți și 280 fete**. În acel an, au fost dați în adopțiune 5 orfani, iar 9 au fost preluați, spre creștere, de diferite familii.

Ajutoarele primite pentru funcționarea acestuia constau în alimente, îmbrăcăminte, combustibil, cărți și burse.

Numărul **atelierelor de meserii pentru fete** erau două, unu la Constanța și cel de-al doilea la **Mangalia**.

În acest an, pe 23 octombrie, se pune piatra de temelie a viitorului local, pe vechiul loc deținut de FERHAT EMIN-BEY, al doilea primar al Mangaliei primul de origine musulmană (1879), moment festiv atât de mediatizat în ziarele județene, precum „Dobrogea Jună”, „Marea noastră”, „Ziarul nostru”.

Orfelinatul mixt „Olga M. Sturdza” și-a desfășurat activitatea, după cum arătam în rândurile precedente, inițial, într-un local închiriat, aparținând tot „Societății Ocrotirea Orfanilor de Război”. Acesta se afla amplasat în „Piața Regală”, (devenit, ulterior, „Restaurantul *Delureanu*”, între actualul „Sanatoriu Balnear” Mangalia și imobilul armatei, „IGAF”), dispunând și de cele 30 hectare de teren agricol, pentru cultivarea cu legume și fructe, necesare preparării hranei.

Numărul internaților era de **160 de orfani**, majoritatea fiind **fete (110)**.

Instruirea celor cuprinși la cursuri se desfășura astfel:

- **învățământ primar 120,**
- **școli speciale 12,**
- **școală industrială (ateliere) 22.**

Activitățile derulate aici erau variate și cuprindeau:

- ore de educație fizică și etică; - studiu în bibliotecă; - deplasări la biserică (cea veche se afla pe strada Vasile Pârvan, până la inaugurarea celei noi, Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, ale cărei lucrări au fost întrerupte din cauza Primului Război Mondial, 1916, și reluate, în iunie 1925, inaugurată fiind 2 iunie 1929); - conferințe religioase și patriotice; - excursii.

Reținem că, pentru supravegherea și îngrijirea micilor pacienți, în infirmeria orfelinatului se afla, în permanență, un cadru medical.

„Harta Organizării și Activității Societății Ocrotirea Orfanilor de război” prezenta desfășurarea acestora în țară, în perioada **1917-1924**. Conform acesteia, „Regionala VII” (Constanța) dispunea, în cele patru județe ale sale, de mai multe orfelinate, dintre care majoritatea acestora era **de băieți**:

- „Grănicerul Mușat”, la Anadolchioi (Constanța);
- „General Dragalina” (Medgidia); -
- „Mircea cel Bătrân” (Tulcea);

două în Cadrilater:

- „Apostol Mărgărit” (Siliștriu);
- „General Stan Poetaș” (Bazargic)

și două de **fete**, dintre care unu, „Olga M. Sturdza”, la Mangalia, înființat la 1 mai 1920, aflat, inițial, într-un local proprietate a „Societății”, în „Piața Regală” sau „Piața Eroilor”.

Pentru anul **1924**, din consultarea dărilor de seamă amintite, reiese că, în ceea ce privește educația copiilor internați, se pune accent, în continuare, pe întreținerea sentimentului moral-religios, precum și a celui patriotic.

Acum, se va termina clădirea orfelinatului din Mangalia, situat, pe str. Vânători, vizavi de cea mai veche clădire în stil arhitectonic musulman, datând de la sfârșitul veacului al XIX-lea, după cum o atestă documentul scris în limba arabă al proprietarului, casa „IBRAM HAGI ARIF”, moștenită de fiul acestuia, ARIF HAGI HUSNI, înscrisă deja în patrimoniul UNESCO.

Mutându-se aici, din vechiul local de pe str. Victoriei, din vecinătatea „Piaței Regale”, orfanii internați au beneficiat de un cu totul alt confort și de o îngrijire adecvată a afecțiunilor de care sufereau, frecvente fiind conjunctivita grăunțoasă (granuloasă) și leziunile epidermice, care provocau căderea părului pe unele porțiuni, datorate, în bună parte și unei igiene deficitare, datorată privațiunilor de după război, dar și neglijenței celor mici, în colectivitățile școlare de atunci.

Apelând la aceeași sursă valoroasă, din ciclul „Mangalia”, autorul precizează:

„Medicina, în zilele noastre, propăvăduiește că influența soarelui și a mării de pe țărm este suprem binefăcătoare, îndeosebi pentru copii. Băile de mare rămân un accesoriu. Intri în apă și te răcorești, după ce, conform prescripției medicului, ai stat un timp oarecare, sub energica acțiune solară. Câțiva prieteni, elevi ai lui Esculap, m-au asigurat cu entuziasm că helioterapia face minuni în stațiunile și în sanatoriile maritime.

...Așa se face că, în vara aceasta, câteva colonii de copii au venit și s-au așezat - o așezare improvizată, dar satisfăcătoare - în tăcuta Mangalie de altădată. **Există aici, de câțiva ani, un orfelinat destul de bine instalat și condus cu deosebită trageră de inimă...** De data aceasta, am găsit încă două tabere de copii, amândouă cu înfățișare militară. Una e aproape de Biserica Grecească și se adăpostește în niște corturi largi, soldățești. Este opera d-nei Balș, una din eroicele binefăcătoare ale ale copiilor noștri suferinzi. Cealaltă este opera principesei Elena. Această a doua tabără de copii își are sălașul în niște barace de scânduri, între țărm și cazarma din localitate. Micii coloniști sunt copii de clasele primare, băieți și fete, cu toții vreo 130. Au dormitoare separate, sufragerie, camere pentru provizii, pivniță, numeros personal supraveghetor și o duzină de soldați pentru greul gospodăriei..

Și orfelinatul, și coloniile cele două au locurile lor pe plajă, și ceasuri anumite când vin să stea la soare și să intre în apă. De sus de pe țărm, se arată ochiului ca trei pâlcuri distincte, dar deopotrivă de multicolore. Între aceste pâlcuri se întecalează, când mai deși, când mai rari, vizitatorii particulari. Bătrâni, copii, bărbați, femei, stingheri sau întovărășiți, au loc destul și sunt bineveniți, cu singura rezervă să îndeplinească o condiție elementară pe care edilitatea a afișat-o, în câteva ediții, la loc vizibil.

Mangalia, de aci înainte, va fi unul din aceste locuri spre cari ne îndreptăm vara, căutând întremarea noastră și a copiilor noștri. De aici, vor decurge pentru ea consecințe și obligații însemnate. Poporul mosafirilor și al coloniilor școlare nu mai poate fi primit și găzduit între grămezile de piatră și de dărâmături, de azi.” (Gala Galaction, „Copiii de pe nisip”, în „Opere”, vol. 3, „În Pământul Făgăduinței. În grădinile Sf. Antonie. La Mangalia”, colecția „Scriitori români”, Ediție îngrijită, note și comentarii de Teodor Vârgolici, editura „Minerva”, București, 1997, capitolul „În vara anului 1924”, pag. 278)

În anul **1925**, se înființează, în cadrul Orfelinatului OLGA M. STURDZA din Mangalia, o **școală industrială pentru fete**. Sunt prezente, acum, din ce în ce mai mult, preocupările majore pentru valorificarea, la cote înalte, a celor 30 ha (dintre care 25 ha de cultură, oferite de Consiliul Agricol din Constanța).

Cu saloanele sale largi și primitoare, aveau loc, aici, numeroase conferințe pe tema iubirii de țară și neam, dar și a dezvoltării sentimentului de mândrie că ei sunt urmașii acelor care s-au jertfit pe altarul datoriei.

Silvana Cojocărașu cita o informație extrem de interesantă, într-un articol intitulat „Callatis, legenda Mării Negre. Mangalia, vârsta de aur: patrimoniul cultural” (apărut în rubrica „Studii Pontice” a revistei canadiene Alternativa”, Canada, anul 9, nr. 109, noiembrie 2012), conform căreia:

“În zilele de 17-18 Aprilie a.c., a avut loc la Mangalia reuniunea învățătoarească la care au participat mai toți învățătorii din plasă și organele de control, în frunte cu domnia inspector școlar Șerdinescu, revizor școlar N. Ionescu și subrevizor Demetrian.

Prima zi a reuniunii a fost întrebuințată astfel: Dimineața: (1) o lecție practică de memorizare pentru clasa I, cu subiectul “Semănați pomi”, propunător fiind dl. Niculescu, învățător Negrești (Carabacâ); (2) o lecție de gramatică pentru clasa a III-a, cu subiectul “Acordul adjectivului cu substantivul”, propunător fiind dl. Constantin Chiriță, învățător din Tatlâgeacul Mare. După-amiaza: (1) o lecție de compunere pentru clasa a IV-a, subiect “Vacanța Paștelui (descriere)”, propunător d-ra Elena Vlădescu din Cobadin. Restul timpului de după amiază a fost întrebuințat pentru critica lecțiilor experimentate. Critica a fost susținută de către domnia inspector Șerdinescu, revizor Ionescu și subrevizor Demetrian. Din toate lecțiile, cea mai reușită a fost a d-rei Vlădescu, căreia întreaga comisiune i-a adus elogii.

În ziua a II-a timpul s'a scurs astfel: În orele de dimineață, întreg corpul didactic și organele de control au asistat la serviciul religios, oficiat de biserica locală, unde un cor improvizat din învățători, sub conducerea d-lui revizor școlar, a dat răspunsurile.

După terminarea slujbei, **într'una din sălile orfelinatului**, învățătorilor veniți li s'au dat diverse îndrumări de ordin administrativ.

În după amiaza zilei, toată lumea a participat la serbarea școlară, organizată la localul școlii din Mangalia, de către învățătorii acesteia. Cu această ocaziune au conferențiat domnia învățător Constantin Drăguliu, vorbind despre “Drepturile și datoriile cetățenești” și inspector Șerdinescu, despre “Influența aerului asupra vieții”. Ambele conferințe au fost gustate de auditor și mai cu deosebire aceea a d-lui Șerdinescu. După conferințe, reuniunea a luat sfârșit.” (“*Reuniunea învățătoarească din Mangalia*”)

Tot în acest an, aflăm din aceeași sursă oferită de către D. Isac, se fac unele precizări despre Preventoriul „Șanțuri”, în care este posibil să fi fost trimiși, prin schimb reciproc, și unii copii din orfelinatul mangalian. Acest sanatoriu, înființat, în 1923, se afla în comuna Satu-Lung, la 20 de km

de Braşov, la o altitudine de 800 de metri, de „aerul sănătos de munte” putându-se beneficia din plin.

Pentru anul 1926, ne informează aceeaşi sursă, paleta activităţilor este destul de bogată, devreme ce se ţineau deseori conferinţe care aveau drept scop conştientizarea, în rândul copiilor internaţi, a faptului că ei sunt urmaşii acelor care s-au jertfit pe altarul datoriei faţă de ţară.

În anul 1927, aflăm că mai existau doar 81 de orfane, ajunse şi acestea în pragul maturităţii.

De aceea, din toamnă, respectiv de la 1 noiembrie, Orfelinatul OLGA M. STURDZA s-a transformat în SANATORIUL MARITIM PENTRU BOLNAVII DE TUBERCULOZĂ CHIRURGICALĂ, din întreaga ţară.

Bibliografie

- Cojocăraşu, Silvana, „Callatis, legenda Mării Negre” (XIV). „Mangalia, vârsta de aur: patrimoniul cultural”, în Alternativa”, Canada, anul 9, nr. 109, noiembrie 2012, rubrica „Studii Pontice” (<http://www.alternativaonline.ca/StudiiPontice1211.html>).
- Colectiv autori, preot protoiereu Cîrlan, Vasile şi Druche, Ionuţ, „Ferestre în pridvor. Istoricul bisericii *Sfântul Mare Mucenic Gheorghe* din Mangalia”, Editura „Arhiepiscopiei Tomisului”, Constanţa, 2014.
- Galaction, Gala, „Opere”, vol. 3, „În Pământul Făgăduinţei. În grădinile Sf. Antonie. La Mangalia”, colecţia „Scriitori români”, Ediţie îngrijită, note şi comentarii de Teodor Vârgolici, editura „Minerva”, Bucureşti, 1997.
- Iancu, Mariana, „Ce soartă au avut orfanii de război”, în „Ziua de Constanţa”, 23 iulie 2016.
- Isac, Dumitru, „100 de ani. Centenarul Bisericii SF. GHEORGHE din Mangalia”, ediţie îngrijită şi coordonată de profesor Emil-Corneliu Ninu, Editura ETNOUS, Braşov, 2014.
- Isac, Dumitru, „Mangalia, recunoştinţă veşnică armatei române. Repere istorice cronologice”, coordonatori prof. dr. Ionescu, Mihai şi prof. Ninu, Emil-Corneliu, Editura „Imperium”, Constanţa, 2014.
- Iliev, Mihail, „SOCIETATEA <<OCROTIREA ORFANILOR DE RĂZBOI>>. COMITETUL REGIONAL CHIŞINĂU (1918-1924)” ([http://www.academia.edu/8870948 /Societatea_Ocrotirea_orfanilor_din_r%C4%83zboi_Comitetul_Regional_Chi%C5%9Fin%C4%83u_1918-1924_](http://www.academia.edu/8870948/Societatea_Ocrotirea_orfanilor_din_r%C4%83zboi_Comitetul_Regional_Chi%C5%9Fin%C4%83u_1918-1924_)).
- Lăpuşan, Aurelia şi Lăpuşan, Ştefan, „Mangalia în paginile vremii”, Editura „Dobrogea”, Constanţa, 2007.
- Lăpuşan, Aurelia, art. „Înfăptuieşte ceea ce conştiinţa îţi porunceşte”, în „Ziua de Constanţa”, 8 martie 2016.
- Lăpuşan, Aurelia, art. „Vin americanii? Au fost aici mereu”, în „Ziua de Constanţa”, 13 iunie 2017.
- „Istoria cinematografului în Timişoara”, în „Monitorul Primăriei Municipiului Timişoara”, 29 noiembrie 2011 (http://www.primariatm.ro/m/2-Monitorul_Primariei_Timisoara/17-Istoria_ora%C5%9Fului_t%C4%83u/1926-Istoria_cinematografului_%C3%AEn_Timi%C5%9Foara.html).
- Ninu, Emil-Corneliu, „Monumentul Eroilor Mangalieni”, Editura ETNOUS, Braşov, 2014.
- Pădureanu, Elena-Sanda, „Mangalia de altădată. Plasa Mangaliei (1878-1950). Arc peste timp”, Editura „Ex Ponto”, Constanţa, 2017.